

Dato: 3. december 2018

Høring over udkast til forslag til lov om ændring af autorisationsloven

Sagsnr.: 1809220

Dok.nr.: 768679

Sagsbeh.: HKJ.DKETIK

Det Etiske Råd har modtaget forslaget til ændring af lov om autorisationsloven i høring.

Rådet finder, at den del af forslaget, der vedrører nåleakupunkturbehandling, primært er udtryk for en faglig vurdering. Rådet har derfor ingen kommentarer til denne del.

Rådet ønsker derimod at kommentere forslaget om at forbyde konstruktion af kunstig hymen for skedeindgangen af andre end medicinske årsager.

Som indledning vil rådet gøre opmærksom på, at ingen af rådets medlemmer sympatiserer med de opfattelser og magtstrukturer, der ligger til grund for, at nogle kvinder ser sig nødsaget til at få konstrueret en kunstig hymen for skedeindgangen. Desuden mener medlemmerne, at det ville være hensigtsmæssigt at få aflivet den myte, at der altid er blødning ved første vaginale samleje. Hymen findes i mange anatomiske varianter, og der er formentligt kun blødning ved mindre end halvdelen af førstegangssamlejer.

For Det Etiske Råd er det afgørende spørgsmål imidlertid, om det er etisk acceptabelt og hensigtsmæssigt at forsøge at løse de nævnte problemer ved hjælp af et forbud mod konstruktion af en kunstig hymen. I det følgende diskuteres nogle af de etiske problemstillinger, der knytter sig til dette spørgsmål. Efterfølgende tilkendegiver rådet sin holdning til spørgsmålet.

Spørgsmålet om kvindens autonomi

Ifølge § 2 i sundhedsloven er en af rammebetingelserne for sundhedssektorens virke at sikre respekt for det enkelte menneske, dets integritet og selvbestemmelse. Som udgangspunkt må det derfor være problematisk at

fratage en myndig og beslutningshabıl kvinde – dvs. en kvinde på mindst 15 år¹ - mulighed for at få konstrueret en kunstig hymen, medmindre der knytter sig en væsentlig sundhedsfaglig risiko til indgrebet. Ifølge bemærkningerne i lovforslaget synes dette imidlertid ikke at være tilfældet: "Sundhedsstyrelsen oplyser, at konstruktion af kunstig hymen er et mindre kirurgisk indgreb, og at komplikationerne må antages at være sjældne, men kan bestå i blødning, infektion og smertefuld ardannelse."

Spørgsmålet er derfor, hvad der kan begrunde en tilsidesættelse af kvindens beslutningsret, hvis indgrebet fx foretages i privat regi mod egenbetaling. Ifølge kommentarerne til lovforslaget er vurderingen således, "at konstruktion af hymen kan foretages inden for autorisationslovens rammer." Indgrebet kan formodentlig heller ikke siges at være mere risikofyldt end andre lovlige indgreb som fx mindre kosmetiske behandlinger, ligesom sundhedsvæsenet også i andre sammenhænge er med til at muliggøre behandlinger, som primært er nødvendige på grund af borgerens kulturelle tilhørsforhold, fx omskæring af drengbørn og særlige indsatser i forhold til Jehovas Vidner, som ikke ønsker blodtransfusion.²

Om grænserne for rummelighed og respekt for andre kulturer

Tidligere på året tog Det Ethiske Råd stilling til, om omskæring af drengbørn uden medicinsk begrundelse bør betragtes som etisk acceptabelt. Et af spørgsmålene var her, i hvilken grad man skal give mindretalskulturer mulighed for at videreføre sig selv i et samfund som det danske. Diskussionen vil ikke blive gentaget her, der henvises i stedet til den nævnte udtalelse.³

En lignende problemstilling er til stede i forbindelse med konstruktionen af kunstig hymen, selv om der naturligvis er væsentlige forskelle på de to situationer. Blandt andet udføres omskæringen på drengbørn, som ikke selv er i stand til at tage stilling, mens konstruktionen af en kunstig hymen må antages at foregå på en beslutningshabıl kvinde.

Et af de væsentligste argumenter imod at acceptere konstruktion af en kunstig hymen er, at der er grænser for, hvor langt man i et samfund som det danske kan og bør strække sig i forhold til at understøtte en praksis, som på afgørende vis afviger fra grundlæggende værdier i det danske samfund. Dilemmaet kan

---

¹ En særskilt problematik er, hvordan det kan sikres, at en ung kvinde selv kan træffe beslutningen uden at være udsat for social kontrol.

² For en artikel der sammenligner disse behandlinger, se: Niklas Juth & Niels Lønø: "Are there morally relevant differences between hymen restoration and bloodless treatment for Jehovah's Witnesses?"; BMC Medical Ethics 2014, **15**:89.

³ <http://www.etiskraad.dk/etiske-temaer/sundhedsvaesenet/publikationer/udtalelse-om-rituel-omskaeing-af-dreng-2018>

eksempelvis fremstilles på den følgende måde, hvor konklusionen er, at grænsen er klart overskredet i forbindelse med konstruktion af en kunstig hymen:

It is difficult to judge other communities as judgment can be seen as an intrusion by an outsider, and "we must understand before we judge"; however, taking a standpoint of cultural pluralism, where the customs in focus would simply be accepted as the part of the Chergashe Roma, would also be problematic, as the customs in fact prevent girls and women from participating fully in society. Under the model of cultural pluralism, some cultural practices can be reconciled with the best interest principle, but there are others which fall outside any margin of appreciation. The feminist critics of *respect for cultures* point out that many cultural practices have deprivation of women as their goal and claim that respecting cultures that harm women is morally irresponsible.⁴

Det skal nævnes, at den anførte argumentation ikke indgår i forbindelse med lovforslaget. Her anføres det i stedet, at lovforslaget skal ses i sammenhæng med regeringens initiativer på området, idet undervisning af fagfolk samt ændring af seksualundervisning af unge skal bidrage til at mane myten angående jomfruhinden til jorden. Lovforslaget har altså primært fokus på at aflive myten om jomfruhinden og ikke eksplicit på at ændre de relevante kulturer.

Individets selvbestemmelse versus andre værdier

Selv om man accepterer den ovenstående opfattelse angående grænserne for respekt for andre kulturer, kan man ikke desto mindre mene, at et egentligt forbud mod konstruktion af kunstig hymen for skedeindgangen ikke kan komme på tale, fordi det begrænser den enkelte kvindens frihed på en uacceptabel måde. Hvis kvinden er myndig og habil til at træffe beslutninger, bør det under alle omstændigheder være hende selv, der træffer beslutningen om, hvordan hun vil navigere mellem de modsatrettede krav, der kan knytte sig til at leve i et liberalt demokrati og samtidig have en tilknytning til en anden og langt mindre liberal kultur.

Undersøgelser viser, at det for nogle af disse kvinder giver mening at håndtere denne modsætning ved at få konstrueret en kunstig hymen for skedeindgangen en eller måske endda flere gange.⁵ Dermed kan kvinderne få mulighed for at afprøve og udforskede deres seksualitet uden samtidig af afskære sig fra deres

---

⁴ Branislava Bosnjak & Thomas Acton: "Virginity and early marriage customs in relation to children's rights among Chergashe Roma from Serbia and Bosnia", *The International Journal of Human rights*, 17: 5-6, 646-667. p. 661-662.

⁵ Se fx Marzieh Kaivanara (2016): "Virginity dilemma: Re-creating virginity through hymenoplasty in Iran", *Culture, Health & Sexuality*, 18:1, 71-83

oprindelige kulturelle baggrund og tilknytning. Det skal i den forbindelse nævnes, at det for nogle kvinder kan have meget alvorlige konsekvenser ikke at kunne bevise deres jomfruelighed, fordi dette kaster skam over hele deres familie. I værste fald risikerer kvinden derfor at blive slået ihjel, fordi dette anses som nødvendigt for at genoprette familiens ære.

Om dette sidste i sig selv udgør en begrundelse for at tillade kunstig konstruktion af hymen kan imidlertid diskuteres. En alternativ holdning kunne være, at det i stedet taler for at indføre strenge straffe for æresrelaterede krænkelser af kvinder med henblik på at bekæmpe disse krænkelser. Hvis man indretter lovgivningen efter at undgå krænkelserne, kan man måske - jævnfør det ovenstående citat - hævde, at man som samfund har strakt sig for langt i forhold til "respect for cultures". Det er krænkelserne, der skal bekæmpes, ikke lovgivningen der skal indrettes sådan, at den forsøger at afbøde de negative virkninger af en set fra et dansk perspektiv uacceptabel æreskultur.

Man kan formulere den ovenstående kritik af et forbud mod at konstruere kunstig hymen for skedeindgangen på den måde, at det strider mod det kategoriske imperativ formuleret af Immanuel Kant⁶ om, at man aldrig må behandle andre alene som middel, men også samtidig bør behandle dem som mål i sig selv. Ud fra dette princip kan man hævde, at lovforslaget er forfejlet, fordi det anvender kvinderne som midler til at gennemføre samfundsmæssige ændringer, der kun i begrænset omfang kommer dem selv til gode. Begrundelsen for forbuddet synes nemlig ikke primært at være hensyntagen til eller en omsorg for den enkelte kvinde selv.

I forlængelse af diskussionen ovenfor skal det nævnes, at en væsentlig diskussion kan være, om en kvindes beslutning om at få konstrueret en kunstig hymen for skedeindgangen skal betragtes som autonom i egentlig forstand. Man kan hævde, at den i det mindste i nogle tilfælde snarere er udtryk for det pres, hun bliver udsat for fra den kultur, hun tilhører i kraft af sin familiemæssige baggrund. Hvis hun skulle træffe sin beslutning uafhængigt af dette pres, ville hun formodentlig vælge at stå ved, at hun reelt ikke var jomfru. Så i den forstand træffer hun en beslutning, hun bliver påtvunget på grund af sit kulturelle tilhørsforhold. Derfor kan beslutningen ikke betragtes som et frit valg.

Hvorvidt denne argumentation er holdbar og kan retfærdiggøre et forbud mod konstruktion af kunstig hymen for skedeindgangen kan imidlertid diskuteres. For dels kan man hævde, at et forbud stadig behandler kvinden som middel og ikke samtidig som mål i sig selv. Og derudover kan man mene, at argumentationen for at begrænse kvindens selvbestemmelse hviler på et så vidtgående krav til dette at være beslutningshabilt, at man ud fra en sådan opfattelse ville kunne tilsidesætte borgernes selvbestemmelse i urimeligt mange tilfælde. Hvis sådanne

---

⁶ Se fx: https://da.wikipedia.org/wiki/Det_kategoriske_imperativ

former for pres medfører, at de resulterende beslutninger kan betragtes som ufrige og dermed kan overrules af lovgivningsmagten uden de store problemer, har princippet om respekt for autonomi og selvbestemmelse en langt mere begrænset effekt, end der lægges op til i sundhedsloven og i den danske kultur generelt.

Hvilken virkning vil et forbud mod konstruktion af kunstig hymen have i forhold til at aflive myten om jomfruhinden?

Det er ikke så enkelt at svare på, hvilke konsekvenser et forbud mod konstruktion af kunstig hymen vil have, medmindre der findes relevante data om dette fra andre sammenlignelige lande. Det Ethiske Råd kender ikke til sådanne data. At forudsige konsekvenserne kommer derfor let til at have karakter af ren og skær spekulation.

Under alle omstændigheder er det dog nødvendigt at forholde sig til, om man eventuelt kan opnå tilsvarende effekter gennem andre tiltag end forbud. For som nævnt i indledningen har individets selvbestemmelse en fremtrædende plads i sundhedsloven. Derfor skal der være væsentlige begrundelser for at tilsidesætte den. Og mere generelt har respekten for den enkeltes autonomi og ret til selvbestemmelse en fremtrædende plads i den danske kultur. Hvis et forbud mod konstruktion af kunstig hymen kan undgås, er dette derfor alt andet lige at foretrække.

En afgørende overvejelse i denne sammenhæng må være, hvordan et forbud antages at bidrage til at aflive myten om en jomfruhinde. Det må formodentlig være gennem den opmærksomhed og debat, et forbud må tænkes at skabe, eventuelt kombineret med oplysning målrettet de relevante grupper. Spørgsmålet er imidlertid, hvor meget større effekten ville være af et forbud kombineret med information sammenlignet med en ren informationsindsats?⁷

Muligvis vil der ikke være tale om en væsentligt større effekt, eftersom konstruktionen af kunstig hymen i høj grad foregår i det skjulte. At nogle kvinder afskæres fra at få foretages indgrebet, kan måske derfor ikke i sig selv antages at skabe den store diskussion i de på gældende miljøer eller i samfundet som helhed.

Hvilken virkning vil et forbud mod konstruktion af kunstig hymen have i forhold til at aflive den eksisterende praksis angående jomfruelighed?

---

⁷ Målrettet information er den vej, man har valgt i Sverige, se:

http://kunskapsbanken.nck.uu.se/nckkb/nck/publik/fil/visa/296/NCK-rapport_2011-2_Att_mota_patienter_www.pdf

Det er naturligvis væsentligt at aflive myten om jomfruhinden, men det forekommer ikke mindre væsentligt at ændre de opfattelser og ritualer, der nødsager nogle kvinder til at få skabt en kunstig hymen. Et væsentligt spørgsmål er derfor også, om et forbud mod at etablere kunstig hymen vil bidrage til dette.

Også dette spørgsmål er det vanskeligt at svare entydigt på, idet der er forskellige vurderinger af dette i litteraturen om emnet, hvilket eksempelvis fremgår af dette citat:

feminists are divided on the merits of hymenoplasty; some believe that it reinforces existing power relations and affirms the patriarchal order, but others suggest that the increasing number of women who choose such operations may eventually diminish the significance of virginity. As the number of "fake" virgins grows through the operations and tactics, it becomes impossible to distinguish between the real virgin and the re-made virgin, and therefore a shadow of distrust is cast on all the women who appears to be real virgins.⁸

Citatet omhandler ganske vist situationen i Iran, men det illustrerer ikke desto mindre vanskelighederne ved at forudsige, hvilke konsekvenser et forbud mod at konstruere kunstig hymen vil have i praksis.

Absurditeter knyttet til myten om jomfruhinden

I forlængelse af de ovenstående diskussioner om, hvilke konsekvenser et forbud mod at konstruere kunstig hymen kan tænkes at have, skal det kort nævnes, at der knytter sig mange paradokser og absurditeter til hele problemstillingen. Dette bidrager til vanskelighederne med at forudsige konsekvenserne af et forbud.

Det første paradoks er, at kvinder i nogle kulturer forventes at bevise deres jomfruelighed ved at have en jomfruhinde, når der faktisk ikke i relevant forstand eksisterer en sådan. Mest kendt er denne bevisbyrde sikkert i forbindelse med bryllupper, hvor det forventes, at brudeparret kan fremvise et lagen med blodpletter efter bryllupsnatten som bevis for kvindens uskyld. Men selv om en kvinde faktisk er jomfru, er sandsynligheden for, at hun bløder ved første vaginale samleje, imidlertid meget lille. Ritualer er altså helt ude af trit med fakta. Det samme gælder traditionen for at undersøge, om en kvinde er jomfru ved at se efter, om jomfruhinden er intakt. En sådan test giver ikke et entydigt resultat, men benyttes ikke desto mindre både til at teste kvinders

---

⁸ Marzieh Kaivanara (2016): "Virginity dilemma: Re-creating virginity through hymenoplasty in Iran", *Culture, Health & Sexuality*, 18:1, 71-83, p. 79.

dydighed og til andre formål som fx at tildele studielegater, som kun jomfruer har adgang til.⁹

En anden myte er muligvis, at man kan skabe en kunstig hymen, som garanterer, at man fremstår som jomfru fx på bryllupsnatten. I en artikel om de tekniske aspekter af at konstruere en kunstig hymen anføres det således, at "Hymen restoration may not lead to bleeding during the first vaginal intercourse following reconstruction".¹⁰ Hvis beviset for, at man er jomfru, er blødninger efter samlejet, kan operationen med andre ord være forgæves. I en anden artikel nævnes det dog, at "the procedure may be accompanied by incorporation of a gelatine capsule containing a blood-like substance that breaks to simulate post-coital bleeding. It has been noted that in the only reported case series, 50 % of the women who had the procedure were followed-up after the wedding night, and all reported a satisfactory outcome."¹¹

Et tredje paradoks er ifølge nogle kilder, at myten om jomfruhinden kan være særdeles vanskelig at udrydde, fordi de involverede aktører har så stærke interesser i at opretholde den, at den ikke aflives, selv om aktørerne udmærket er klar over, at der faktisk er tale om en myte. Myten er i så høj grad konstituerende for aktørernes sociale praksis, at den ikke nødvendigvis opgives på baggrund af videnskabelige fakta.

I et svensk feltstudie blev nogle mødre med indvandrerbaggrund informeret om, at det er en myte, at der eksisterer en jomfruhinde, som brister ved første vaginale samleje. Mødrene anerkendte rigtigheden af informationen, men var ikke interesserede i, at den blev videregivet til deres døtre. En af kvinderne formulerede sine tanker på følgende måde:

"We accept what you are saying, but please, don't tell our daughters! If they learn that there is no hymen to be broken, how will they behave."

I artiklen konkluderes det i forlængelse af feltstudiet at:

It is not necessarily the lack of proper information that keeps the myth alive, but rather the multiple functions of the myth. The control of a women's hymen is, in my opinion, something that transcends the physical state. It indicates a value system and a set of beliefs in which the hymen is a representative emblem for

---

⁹ Se fx Sinenhlanhla sithuliswe Chisale & Deirdre Cassandra Byrne (2018): "Feminism at the margins: the case of virginity busarries in South Africa", *African Identities*

¹⁰ Miliana Vojvodic et al.: "Luminal reduction hymenoplasty: A Canadian experience with hymen restoration"; *Aesthetic Surgery Journal*, Vol 38(7) 802-806.

¹¹ Rebecca J. Cook & Bernard M. Dickens: "Hymen reconstruction: Ethical and legal issues"; *International Journal of Gynecology and Obstetrics* 107 (2009) 266-269, p. 266.

something much bigger: the control of the group over the individual. ... Swedish society will not be able to adequately support and protect those caught between conflicting ideals if there is no understanding of the fundamental systematics and dynamics of the problem.¹²

Hvis man ønsker at ændre nogle kulturers forståelse af og praksis i forbindelse med jomfruelighed, kræver det ifølge denne optik således et væsentligt bearbejde i forhold til at sætte sig ind i kulturens virkemåde, hvis man ønsker at gribe ind på den mest hensigtsmæssige måde.

De ovenstående etiske overvejelser indgår sammen med særligt de følgende forhold, som fremgår af høringsen, i rådets stillingtagen:

- Idéen om hymen som en "jomfruhinde", der dækker skedeindgangen og springer ved første vaginale samleje, er en kulturelt skabt myte. For mange kvinder vil hymen hverken briste eller bløde ved første samleje.
- Sundhedsstyrelsen oplyser, at konstruktion af kunstig hymen er et mindre kirurgisk indgreb, og at komplikationerne må antages at være sjældne, men kan bestå i blødning, infektion og smertefuld ardannelse. Samtidig er konstruktioner af kunstig hymen med til at opretholde en myte om, at alle jomfruer bløder første gang, de har samleje. Dermed opretholdes et pres over for kvinden på baggrund af urealistiske forventninger, der ikke er baseret på fakta.
- Det vurderes, at konstruktion af hymen kan foretages inden for autorisationslovens rammer. Det er Sundheds- og Ældreministeriets vurdering, at konstruktion af kunstig hymen ikke er udbredt i praksis. Styrelsen for Patientsikkerhed har oplyst, at der efter søgning i styrelsens tilsyns-, klage- og erstatningssager, ikke er sager eller oplysninger, der indikerer, at der i Danmark udføres kunstig konstruktion af kunstig hymen på privatklinikker eller offentlige sygehuse. Danske Regioner oplyser endvidere, at de heller ikke har anledning til at tro, at sådanne indgreb udføres i det offentlige sundhedsvæsen.
- Sundheds- og Ældreministeriet har imidlertid kunnet konstatere, at der fortsat er privatklinikker, der tilbyder indgrebet "rekonstruktion af jomfruhinden". Sådanne indgreb udføres ikke på medicinsk indikation, og de er med til at fastholde myten om en "jomfruhinde". Samtidig indebærer et kirurgisk indgreb altid risiko for komplikationer såsom infektion, følgevirkninger af bedøvelsen, dårlig sårheling, blodansamlinger og ar.

---

¹² Hanna Cinthio: "You go home and tell that to my dad!" Conflicting claims and understandings on Hymen and Virginity"; *Sexuality & Culture* (2015) 19: 172-189, p. 185 & 187.

- Lovforslaget skal i øvrigt ses i sammenhæng med regeringens initiativ på området til, at undervisningen af fagfolk samt ændring af seksualundervisning af unge bidrager til at mane myten til jorden.

Det Etske Råds holdningstilkendegivelser

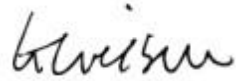
Nogle medlemmer af Det Etske Råd (Anne-Marie Axø Gerdes, Morten Bangsgaard, Gorm Greisen, Kirsten Halsnæs, Herdis Hansen, Mia Amalie Holstein, Poul Jaszczak, Henrik Gade Jensen, Bolette Marie Kjær Jørgensen, Henrik Nannestad Jørgensen, Rune Engelbreth Larsen, Eva Secher Mathiasen, Rico Mathiesen, Karen Stæhr og Signild Vallgård) mener ikke, at konstruktion af kunstig hymen for skedeindgangen bør forbydes. Medlemmerne finder, at man bør forsøge at løse de problemer, der ligger til grund for lovforslaget, gennem målrettet information i stedet for forbud. De nævnte medlemmer begrundes primært den anførte holdning ud fra de følgende opfattelser:

- De positive konsekvenser et forbud eventuelt kunne have, retfærdiggør ikke den indskrænkning af kvinders ret til selvbestemmelse, som et forbud ville udgøre.
- Et forbud ville i uacceptabel grad behandle kvinderne som midler for samfundsmæssige anliggender og ikke som et mål i sig selv.
- Det må tages i betragtning, at et forbud i nogle tilfælde kan have alvorlige, negative konsekvenser for den enkelte kvinde.

Et medlem af Det Etske Råd (Lise von Seelen) mener, at det i første omgang bør vurderes nærmere, hvilke konsekvenser et forbud mod konstruktion af kunstig hymen for skedeindgangen må forventes at have. Hvis et forbud må antages at have væsentlige positive konsekvenser, er det efter det nævnte medlems opfattelse acceptabelt at indføre et forbud. Til grund for dette synspunkt ligger blandt andet de følgende betragtninger:

- Som samfund bør man ikke bidrage til at videreføre sociale praksisser, som har betragtelige negative konsekvenser og hviler på forudsætninger, som ud fra en videnskabelig betragtning er helt forføjede.
- Det udgør ikke en god begrundelse for at undgå et forbud, at kvinderne risikerer at blive straffet af deres familier for at have haft seksuelt samkvem uden for ægteskabet. Det udgør derimod et argument for at sætte ind med strenge straffe over for de pågældende familiemedlemmer.
- Generelt er de kulturer, der er tale om i forbindelse med forbuddet, så afvigende i forhold til de danske værdier og den danske kultur, at det må betragtes som acceptabelt at forsøge at fjerne nogle af de rammebetingelser i det danske samfund, som gør deres fortsatte eksistens mulig.

Med venlig hilsen og på vegne af Det Ethiske Råd

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Greisen', written in a cursive style.

Gorm Greisen
Formand